

JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.
Katedra obchodního práva PF UK

Posudek k diplomové práci Jana Proška na téma
„Insolvenční delikty členů statutárního orgánu obchodní korporace
po velké novele zákona o obchodních korporacích“

Rozsah práce: 44 tiskových stran
Datum odevzdání práce: 2. prosince 2021

1. Aktuálnost (novost) tématu

Diplomant zvolil vysoce aktuální i prakticky relevantní téma, jež v právní úpravě nastolilo přijetí zákona o obchodních korporacích a výrazně zreformovala velká novela tohoto předpisu účinná od 1. ledna 2021. Je proto potřebné a užitečné je průběžně zpracovávat a analyzovat.

2. Náročnost tématu (teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování, použité metody)

Téma lze hodnotit jako poměrně náročné. Pojí se k němu sice slušný okruh odborných pramenů, ty však nenabízejí jednotné a spolehlivé odpovědi často ani na základní otázky týkající se výkladu a aplikace posuzované úpravy. Zvládnutí tématu navíc vyžadovalo nutnost dobře se zorientovat v obecnějších souvislostech korporačních (zvláště v úpravě péče řádného hospodáře), insolvenčních, procesních, ale také kupříkladu obecně civilistických (viz např. teorie kauzality či úpravu promlčení). Nemluvě o potřebě zohlednit zdroje z jurisdikcí, z nichž náš zákonodárce ideově čerpal, tj. původně britské a aktuálně francouzské.

3. Kritéria hodnocení práce

A. Splnění cíle práce

Diplomant si vytkl cíl přispět k lepší orientaci v problematice, podat její ucelený výklad, na pozadí francouzské inspirace zodpovědět některé z nejzásadnějších otázek, které mohou vyvstat v praxi, a doplnit je o náhled na vztah insolvenčních deliktů a péče řádného hospodáře. Domnívám se, že tohoto cíle dosahuje jen zčásti. Podrobněji níže, zvláště ad E.

B. Samostatnost při zpracování tématu

Autenticita předloženého díla je evidentní. Nepochybuji o tom, že je výsledkem diplomantovy samostatné práce.

C. Logická stavba práce

Základní struktura práce je vystavěna logicky. Úvod nastiňuje cíle diplomantovy práce, závěr rekapituluje jeho hlavní zjištění. Jádrem práce diplomant člení do třech kapitol. První věnuje obecně péči řádného hospodáře, druhou stavu právní úpravy před velkou novelou, třetí zaměřuje na její účinné znění. Výhrady mám k dalšímu členění obou stěžejních kapitol, tedy druhé a třetí. Práci by prospělo, kdyby jejich struktura sledovala co možná jednotný klíč (tedy shodné pořadí posuzovaných skutkových podstat i jejich znaků, resp. souvisejících otázek výkladu a aplikace) a snad i logičtější stavbu, tedy kdyby diplomant nejprve postupně analyzoval jednotlivé znaky těchto skutkových podstat, resp. další předpoklady odpovědnosti z pohledu práva hmotného a teprve poté navazující otázky procesní.

D. Práce s literaturou (využití cizojazyčné literatury) včetně citací

Okruh použitých pramenů zahrnuje vyčerpávající přehled tuzemských děl, která se věnují specificky problematice insolvenčních deliktů, včetně dostupné judikatury. Má však rezervy, pokud jde o zdroje týkající se obecnějších souvislostí, jichž se diplomant v práci rovněž dotýká a jejichž zohlednění pokládám za nezbytné pro úspěšné zvládnutí jejího tématu, jako jsou návaznosti zmíněné shora ad 2., včetně reflexe zdrojů z prostředí úpravy britské či francouzské. Příkladná a důsledná je naproti tomu diplomantova práce s použitými prameny v poznámkovém aparátu. Některé z nich ovšem diplomant neuvádí v závěrečném přehledu (viz např. v poznámce č. 8 na str. 3 či v poznámce č. 167 na str. 36).

E. Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)

Hloubku diplomantovy analýzy nemám za optimální. Práce vesměs ulpívá na povrchu a nabízí spíše základní představení posuzovaných jevů. Hlubší analýzu diplomant v podstatě neprovádí. Četné relevantní otázky ponechává stranou (například co představuje „prospěch“ ve vztahu k různým okruhům osob povinných k jeho vydání, a z jakých zdrojů a důvodů jej příjemce nabyt). U těch, na něž pozornost zaměřil, nezřídka přehlíží podstatně složitější obecné pozadí. U „příspěvní“ k úpadku například přeceňuje aspekt předvídatelnosti u teorie adekvátní příčinnosti, zcela však pomíjí teorii ekvivalentní příčiny, která je zrovna u příspěvní výrazně modifikována, nemluvě o blízkosti k jiným teoriím kauzality, které se v naší literatuře i judikatuře alternativou k této teorii – pro některé specifické situace – nabízejí a rozvíjejí. Podobně kusá jsou jeho východiska, a tudíž i závěry, pokud jde o promlčení práv z insolvenčních deliktů. Narazí-li diplomant na otázky, na jejichž řešení se právní věda neshoduje, zpravidla jen zmapuje stav proběhlé diskuse, až na výjimky nicméně nenabídne vlastní pohled, ani pokus o (další) argumentaci na jeho podporu. Hloubce jeho analýzy by myslím prospělo, kdyby svou pozornost diplomant upnul výlučně k platnému a účinnému znění právní úpravy (jak by ostatně odpovídalo i názvu práce a cíli, jež si sám vytknul v úvodu). Rozostření jeho hledáčku rovněž na obecnou pasáž o péči řádného hospodáře a stavu právní reglementace před velkou novelou jen dále umocňuje dojem neadekvátní šíře zvoleného záběru na úkor jeho hloubky. Samo pojednání o péči řádného hospodáře ostatně vyznívá nadměrně obecně. Mapuje sice (opět dosti povrchně) hlavní teze týkající se obsahu této péče, kontextu (potenciálně) úpadkové situace je však prakticky nepřizpůsobuje. Výrazně matoucím dojmem působí také kolísání mezi minulým a přítomným časem při výkladu právní úpravy účinné do konce roku 2020. Uvítám, jestliže na otázky zmíněné shora se diplomant zaměří alespoň v průběhu ústní obhajoby.

F. Úprava práce (text, grafy, tabulky)

Formální úroveň práce má rovněž rezervy. Z použitých zdrojů diplomant nezřídka přejímá (ač řádně označené) celé pasáže, aniž jde ovšem o tak zásadní texty, které by nesly jeho vlastní parafrázi. Na některých stranách (např. 18) představují takové přímé citace i více než polovinu textu. Tím spíše se pro odborné dílo nehodí doslovné citování ustanovení právních předpisů, k němuž se diplomant taktéž nezřídka uchyluje. Ve stejném duchu nerozumím, proč na str. 14 vypočítávat jednotlivé formy obchodních korporací přípustné v našem právu, včetně nadnárodních. Za nestandardní mám rovněž uvádět nadpis kapitoly zcela dole na stránce, aniž pod ním na téže straně následuje alespoň několik řádků vlastního textu (viz např. na str. 8, 41 či 46).

G. Jazyková a stylistická úroveň

Jazyková i stylistická úroveň práce je slušná. Na chyby (včetně psaní větné interpunkce) či překlepy jsem sice narazil, nejsou však nikterak četné.

4. Případná další vyjádření k práci

V práci jsem zaznamenal řadu dílčích nepřesností či dokonce hrubých nesprávností, ať věcných, tak terminologických. Na str. 3 diplomant kupříkladu ve vztahu k dikci druhé věty v § 159 odst. 1 ObčZ zmiňuje domněnku „nedbalosti“, což nekoresponduje s jeho závěry ohledně charakteru odpovědnosti za porušení péče (viz též níže). Na str. 5 zahrnuje loajalitu pod péči, následně ovšem péči označuje za podmnožinu loajality. Na str. 6 uzavírá, že nedodržení notifikační povinnosti ohledně konfliktu zájmů ještě bez dalšího neznamená porušení péče. Na str. 7 navrhuje zavedení „nového institutu ‚konfliktu zájmů‘“, jenž by spočíval mimo jiné v závazných (a zřejmě autonomních) pokynech valné hromady do obchodního vedení. Nerozumím větě na str. 10, dle níž „Tyto mohou být přijímány toliko ústně, písemně či konkludentně.“ Otázku, zda porušení péče zakládá kontraktní či delikt ní odpovědnost, dle mého nelze argumentovat specifickým režimem zastoupení právnické osoby členem jejího statutárního orgánu, jak diplomant činí na str. 11. Na str. 12 diplomant tvrdí, že předpokladem pro sankční ručení porušitele péče dle § 159 odst. 3 ObčZ je „nedostatek prostředků právnické osoby na úhradu dluhů, který nastal v důsledku škody způsobené členem voleného orgánu.“ Na str. 20 zmiňuje „J. Flídera“. Na str. 21 pojednává (ve vazbě na § 173 odst. 2 ObčZ) o „zániku“ obchodní korporace ze zákona, je-li „konkurz obchodní korporace zrušen pro nemajetnost“. V poznámce č. 114 na str. 25 tvrdí, že řízení dle § 65 ZOK bylo vedeno „před obecným soudem“. Na str. 26 uzavírá, že pro aplikaci sankcí dle § 66 ZOK „není třeba ani závažné, či opakované porušování povinností“. Nerozumím úvaze o „zajímavé situaci“ na str. 27 níže a 28 shora, dle níž člen orgánu poruší péči a tím přispěje k úpadku, současně však obchodní korporace takovým porušením získá prospěch větší než nevýhody z porušení smlouvy. Na str. 28 diplomant pokračuje, že úvaha soudu nezahrnuje otázku, zda vůbec sankci uložit, především však níže tvrdí, že „Přispěním k úpadku obchodní korporace se rozumí porušení povinností členem statutárního orgánu“. Na str. 30 uzavírá, že není třeba hledat kauzalitu mezi porušením péče a úpadkem, postačí „příčinný vztah mezi jednáním a přispěním k úpadku“. Na str. 37 vyjadřuje názor, že od okamžiku rozhodnutí o úpadku je „znám celkový stav rozdílu výše dluhů a majetkové podstaty“. Na str. 38 konstatuje, že přenos důkazního břemene na žalovaného se netýká škody, jejího vzniku a kauzálního nexu, ohledně nichž důkazní břemeno nese žalobce, aniž je zřejmé, jak to souvisí s předmětem práce, když u insolvenčních deliktů se tyto znaky nezkuňují. Na str. 40 odvozuje počátek běhu promlčecí lhůty ohledně plnění dle § 66 odst. 1 ZOK od „okamžiku, kdy dojde k rozhodnutí o úpadku“, aniž je zřejmé, kterou promlčecí lhůtu má na mysli a kdy tedy podle jeho názoru nárok – zvláště dle § 66 odst. 1 písm. b) ZOK – vzniká a kdy se o něm žalobce dozvídá. V přehledu bych mohl pokračovat, pro účely tohoto posudku to nicméně nepokládám za potřebné. Uvítám, jestliže se diplomant ke zmíněným tvrzením, resp. připomínkám vyjádří v průběhu ústní obhajoby.

5. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Výše dle textu ad 3E. a 4.

6. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě a navržený klasifikační stupeň

Vzhledem k uvedeným výhradám práci celkově hodnotím s rozpaky. Obhajoby je snad ještě způsobilá a v jejím rámci i obhajitelná. Výsledné hodnocení nicméně ponechávám závislým na průběhu této obhajoby s tím, že předběžně si prozatím neumím představit lepší klasifikaci nežli stupněm dobrý.

V Praze dne 13. února 2022

JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.